

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Լ. Բ. Գ. Ի. Բ.

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԱՌԳԱՅԻՆ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

Տարեկան գին կանխիկ Ղր. ուս. 100 :
Այս Լրագիրը ամէն երկուշաբթի օրերը կը հրատարակուի :
Պօշխէն գու. րա գացած Լրագիրներուն փոխարին ծախքը առնողին քրտն է :

Իր շահին համար շուր մը հրատարակեց ու-ցողը ղիտի վճարէ տողին 40 փարայ :
Նարատիկ գրող ծանուցու մը ձրի է :
Դու. րաէն եկած նամակներուն փոխարին ծախքը իրկողը ղիտի վճարէ :

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՊՕԼԻՍ 29 ՅՈՒԼԻՍ

— Վեհափառ ինքնակալին քայրը, իօթիսնէ միւ-
ղի բարձրադատու Լճմէտ փաշային կողակից Լ-
թիէ սուլթանը յուլիսի 28ին ուրբաթ իրիկունը
մեռաւ : Զաւորդ օրը մեծազօր տերութեան բարձր
աւագ և ստորին նախարարները պերճ և վայելուչ
հանդէս մը յօրինելով յիշեալ սուլթանին մարմինը
աարին փխան եօլու իւր հօրը սուլթան Մահմադ
ինքնակալին քովը թաղեցին : Լստուած վեհափառ
և առատագուծ ինքնակալին բարեյաջող կենաց
երկարութիւն շնորհեացէ : Լյս աղօթքս չե թէ
միայն այս առթիւ, այլ ամէն անգամ ընելու պար-
տական եմք :

— Ինչիմիտու նոր քայլաքամ եղող մեծապատիւ
Լրիք Էֆենտիին միջնորդութեամբ պատիւ և աստի-
շան տրուեցաւ :

— Սեփարդայ Վահան Էֆենտիին երկրորդ աս-
տիշանի պաշտօնակալաց պատուով եկամտից խոր-
հրդարանին անդամ անուանեցաւ :

— Լիւայի ցամաքը ծովէն հեռու տեղերը ա-
ռատ բերք կ'ըլլայ, թէ ցորեն, թէ ուրիշ կերպ
կերպ ապրանքներ. բայց ծովէ հեռու ըլլալուն և
ցամաքէն ծովը դարձ քամայները աղէկ չըլլալուն
համար բերքերուն համեմատ փաճառականութիւ-
նը չի կրնար ծաղկիլ. որովհետեւ շատ աշխատու-
թիւն և շատ ծախք անողէ անող ծովեղջիւր ինչե-
քնեցաւ : Եւ ծովու մօտ տեղերէն նոյն ապրանքնե-
րը քիչ ծախքով գալով իրիկուն տեղերէն ալ ա-
ման կը ծախուին : Սեփարդ տերութիւնը, որ
միշտ իւր երկիրները բնակող հպատակաց շահիլը և
հանգիստ կեանք վարելը կ'ուզէ, ասոր ալ ճարը
մշտմտալով որոշեց որ, մօտ օրերս փաճառակա-
նութեան և երկրագործութեան և հասարակաց
չինուածոց տեսուչ բարձրադատու խմայիլ փա-

շայն շոգենաւով Վրաստան, և անկեց ցամաքով
Լըզուրուում և կարս և մինչև պարսից սահմանա-
գիւղերը պիտի երթայ. և ճամբայները շրտիկելու
վրայօք պէտք եղած տեղեկութիւնները պիտի ժող-
վէ և դառնայ : Լյս բարձրադատու պաշտօնա-
տարը եւրոպական ճարտարութիւններու ալ հը-
մուտ ըլլալով՝ ասանկ տեղեկութիւններ ստանալու
ամենայարմար անձ մըն է. մանաւանդ որ այս գոր-
ծու ալ իւր եռապատիկ պաշտօնին կը վերաբերի.
որովհետեւ երկրագործութեան արդիւնքը վաճառակա-
նութեան յարմարեալ համար հասարակաց ճամբայնե-
րու շնորհալի վրայ է գործը :

— Ստիլիանութեան գլուխ (զապիթի մուշի-
րի) բարձրադատու Սահմանէտ փաշային մեծազօր
տերութեան հաւանութեամբ Վալաթիայի և
Պէշոքիլիի ապահովութեան համար պարտող հե-
տեւակ զինուորները վերցուց, անոնց տեղը ոստի-
կանութեան գործակալ (զապիթի քաւաք) դը-
բաւ. և այս բանն այն տեղերը ամէն աղագայ ալ
շատ ընդունելի եղաւ. որովհետեւ զինուորութե-
ան հանուր կանոնները անանկ են որ թէ որ զին-
ուորները յիշեալ գործակալներուն նման ճամբայ
բռնեն նէ քաղաքական կարգի ապահովութեան
համար՝ զինուորական բարեկարգութեան պէտք
եղած սահմանէ դուրս կ'ելլեն :

— Պէշոքիլի եկի շարժ ըստած տեղը չեցի մը
մէջ բանող մշակներէն երկու հօգի անցածները ի-
րարու հետ կուր ընելով մէկ աղբիւրի մը գլուխ,
երբ որ ջուր խմելու գացած էին, մէկը շատ գէշ
բարկացած ըլլալով մէկական չըլ ինքն կը բռնէ, ա-
մուր մը կը սիմէ. ոտքով ալ փորուն կը դարնէ.
մարդը հոն կը ձգէ, ինք բանը երթալու կ'ըլլայ :
Սարդը ինքզինքը մեռցուցեր էր, չէր գիտեր. բայց
հոն գտնուող մարդիկ անոր մեռած ինչալը տես-
նելով մեռցընող մշակը բռնեցին ոստիկանութեան
ձեռքը յանձնեցին, որ հիմա բանան է. և բրած
յանցարէին վրայ քննութիւն կ'ըլլայ :

— Յուլիսի 29, շարաթ իրիկուն իւրիւրտար
սուրբ Խաչի թաղէն մէկ ինն կամ տասն տարեկան
տղայ մը ձիու մը քով կը մօտենայ. երբ որ ձին
կ'արձէր : Ձին ասոր աքացի զարնելով ձիուն հոր-

ուածը տղուն անամէջը (պօշ պէօպրէկը) կուգայ,
և տղան երեք չորս բոպէն կը մեռնի, խեղճ ծնո-
ղացը անմիջեւ սուգ թողլով : Սիւայն այն կը մը-
նայ ծնողացը միջնորդութիւն, որ սուրբ Խաչի
գալարատան տնօրէն հոգեսէր տըր Յովհաննէս աւագ
քահանային տնօրէնութեամբ դպրատան տղայք
ամէն Տաղաւարի շարդուութիւն առնելու սովու-
րութիւն առնենալով, այս տղայս ալ նոյն շարաթ
առաւօտուն հալորդած էր :

— Կոստանդնուպօլսոյ մէջ մինչեւ անցել հինգ-
շաբթի և ուրբաթ (յուլիս 20 և 21) եղած տա-
քութիւնը այս երկու օրուան տաքութեան ատ-
տիճանին չէր հասներ : Յիշեալ հինգշաբթի օրը
եղբօք օդ և հով բանած տեղերը անգամ ջերմա-
չափ գործէքը Ռեօմիւրի աստիճանով 24 աստիճա-
նը հասաւ. և ուրբաթ օրը 25 աստիճանի եղաւ.
և օրհասարակուան ու ետիքուան միջոցը արեւը
ջերմաչափ դնելով 34 աստիճան յըրցուց :

Իլմիրու տաքութիւնը ասիկց աստիճի եղաւ.
որովհետեւ շաբթի մէջ ջերմաչափը 30 աստիճան,
և արեւուն մէջ 36 և մինչեւ 37 աստիճան հասաւ
նոյն Ռեօմիւրի աստիճանով :

() Կոստանդնուպօլսէն ցուրտ
կ'ըլլայ աւելի դէպ ի հիւսիս ըլլալուն համար,
նոյն ջերմաչափին աստիճանը 28 և 29 և մինչեւ
30 հասեր է :

— Սեւանիկէն տեղւոյս գաղղերէն Ժողովուրդ
բազմոյն կը գրեն, յուլիս 30ին (18ին) : Քանի որ
բարձրադատու Վրա փաշային Կոստանդնուպօլսի
գացեր է նէ, մեծապատիւ Լուսուֆ փաշայն քա-
ղաքս և վիճակները կը կառավարէ անաշուուծք
և արդարութեամբ, ամէնուն հետ ալ աղէկ վար-
ուելով. մանաւանդ եւրոպացի տերութեանց հիւ-
պատաններուն հետ : Լյս մինչեւ Պայրաճ ասոր ձեռ-
քը պիտի ըլլայ կառավարուիլ. որովհետեւ տեղւոյս
նորինարը ընդհանուր կուսակալը բարձրադատու
Լաքուպ փաշայն այն ժամանակը պիտի գայ և ի-
րեն յանձնուած գործոյն ձեռք պիտի զարնէ :

Սեփարդ սուլթան Լուսուֆ փաշայն իրեն առժա-
մանակեայ կառավարութեան ժամանակը մեծ ջանք
ունի ճամբաները գողերէն և աւազակներէն մաք-

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՈՒՂԵՐԶ

ՅԵՆՏՐՈՒԹԻՒՆ ԱՌԱՔԵԼԱՇՆՈՐԷ

Տ. Տ. ՅՈՒՆԱՆՈՒ

ՍՐԲԱԶԱՆ ԱՐՔԵՂԻՍԿՈՊՈՍԻ

Ի ՊԱՏՐԻԱՐԿՈՒԹԻՒՆ ԱՌՈՒՈՅ

ՍՐԲՈՅ ՅԱԿՈԲԵԱՆՑ

Ի ՍՈՒՐԲ ԵՐՈՍԱՆԵՍ

Ի ԴԻՄԱՅ ԱԶԳԱՅԻՆ ՃԵՄԱՐԱՆԻ

ՍՈՒՐԲ ԵՐՈՒՍԱՆԵՍԻ

ՈՐ ԵՐՈՒՍԱՆԵՍԻ

Ո՞ր տեղէն զի քեզ ի թուիս համակել
Յաղկապետը վշտաց ի խոր գուռ անել,
Եւ միութիւն սգաւորակ ի մեայ
Չենթարանեօքը շուրջ փակե կոծ ի շալ:
Չի առաջին շարժումն է՝ որ ի ձեռն
Չերանասեղ երկնի կալեալ և զերկրին,
Ուղղէ գնաս յիւրեանց ի լաւ նպատակ,
Երբեք չեղի զօրք ոչ մարդ ոչ հրեշտակ:
Եւ ի մարմնոց եթող զակերս յերկրի ծոց,
Երբ առ Քրիստոս Տ. Կիրակոս Պետ հողաց:

Ըզձեր արեւ միթէ խաւսը Կիմերեան.
Ունեի կարծէք ի ձեռ խորհուրդ ընդունայն:
Որք որքացաւ յարժանադեմ սուրբ Հօրէն
Ըտգտանէր զայս ամենից Տօրէն:
Ոչ թողու ոչ որք Տէր զեմտեալ իւր Սիւն,
Սեղ ընդունի իւր ծառայից ըզպաշտօն:
Ես ընդ ձեզ եմ միշտ յաշխարհիս կատարած,
Ստուտ բերան իւր ընտրելի վկայեաց:
Յարուցանէ զարժանաւոր վեհ հովիւ,
Ի խնամել զուխտի մանկուն իւր անթիւ:
Այսպէս ի նկրտ սուրբ՝ Ստիլիանէն ի լիւր
Սաղբեր ի սիրտ այն զուարթուն վեհ սղին:
Արի ասեք զարթիւր ի քննից թմբութեան,
Տես զիւրեան առ ձեզ երկնից սրբութեան:

Հայոց ընդ իս ի սոյն ելէք ասպարէզ,
Յորտ օրինաց ի Սիւնէն հաս քարտեղ:
Աւարիկ Հայր, և ուխտ սրտից մեր լցաւ,
Եղիւր փառաց յեկեղեցոյ մէջ ցուցաւ:
Աթոռակալ սրբոյ Գահին Յակոբեանց,
Սեր հայրապետ Տ. Յովհաննէս վեհապան:
Գիշերն էանց՝ և ծագեցաւ առաւօտ,
Լուսոյ մանկանց յոյս լոյս հրճուիլ անողոտ:
Ողջամբ լոյս սրբոյ Գիտիլ տեսութեան,
Ո՞վ երթանիկ Հայր մեր ընտրեալ ի հողացն:
Չիւր հարսն սուրբ գնեաց Յիսուս իւր արեամբ,
Նոյն վիճակի փոխանորդի ժիւր ձգամբ,
Ուրեմանայ եկեղեցի սուրբ այսօր,
Ընդ փնտրիլ գգուեալ թեւովք և ընդ հօր,
Ի քեզ յուսան շողի խորանց սրբութեան,
Լուսանորդ հոգիք վարուք մաքրութեան:

Ձեզ աւախ եկեղեցիք համօրէն,
Եւ յորս հովիւ կարգաւորէք էք ի հօրէն
Սեղ ինդակից լիւրք հոգեւով զի Հայր մեր
Բանիս գործով իցէ պարծումը մեր և ձեր:
Բերկարարեալ և հինաւորեցէ Վարդապետ
Յոր սիրովն նախ փայլեցաւ սուրբ հաւատ:
Ընդ տապանին եկեղեցոյ նշանակ
Էջմիածնին առ նոյն կանգնեալ երկնորակ:
Ճաղկաղգեալ զայս տօնեացն յանշտ խոնկ
Ի կայթ ոտին քառաւառկան գետախոնկ:
Ձի նոր ոյս Նոյ դեկավարէ ի Սաղկոմ,
Արեւելեան մերոց սուրբ Հայր մտերմ:
Եւ խոտանայ այս դէպ յաղջ ըզբարիս,
Եկեղեցոյ պնէլ յարդիւնս սուրբ վեհիս:
Ձի զոր կամի և զոր կարէ հմտաբար,
Ի փառս երկնից յօգուտ հօտին անթիւար:

Եւ դուք մանկունք ձեմարանիս Սաղմեան,
Այս ձեզ Հայր և Հայրապետ սրբութեան,
Այս սուրբ ուխտիս դուք որդեգիրք ի Սիւն
Պատկազարք ելէք խմբեալ յայս սուրբ Տօն:
Ոչ ի Պարնա են օին Սուղայք երգարկոտ,
Այլ սրբադուռք Ձեր Մեկեղանս լոռ ի լոռ:
Արք դիտապետ տուաւ ուխտիս Արհիս այս
Տերամբ ընտրեալ տան իւր տնտես որ ի Հայոս:
Երգս հնչեցէք դուք ոխանման սուրբ Հօր մեր,
Ընդ նոյն մաղթել զիւր օրհնութի սրբանուէր:
Կեցիք կեցիք մեծ Պատրիարք սուրբ երկրի,
Տեղի տայցն դէպք գգայից յարմարի:
Արիւն անմուտ զօնեալ Ձերով գազաթամբ,
Շողջողոցի յամս և յառաւոր քաղաք ակաթա:

Ի գերագահ քս սուրբ կողմն զորդիս քո,
Յիշեալ Տէր մեր և Հայրապետ ըստ հողաց:
Տուր զօրհնութիւն Կոստանդնուպօլսի բերանորդ,
Ի բանարկուէն մեղ յաշխարհի կեալ անցող:
Չեթնորիկն մատուաւակեալ շնորհս հողացն,
Արդ իւնարէր ուսմամբ մերով գոլ ի նոյն:
Արժանանալ յերկնաբազմէն ի Սիւն,
Ընդ զուարթումն պարել հոգեւով յայն օր տօն,
Ասել յայն բեմ ահա սքաւ իմ որդիք ու,
Սեղ մեզ կրկնել թէ սուրբ Հայր մեր աւագիկ:

Գ. Ե.

Դասաբան Հայրապետութեան
Ի ձեմարան:

րեւոյն . ուստի դուրսերուն պահակներուն (քրտ սերտարիին մարդոցը) համարները շատցուց . և շատ րուսակ արահետ ճամբուն մօտերը և հեռունները անգամ որ տեղ որ գող պահուելու յարմար ծակ ու ծուկ տեղեր կան նէ փնտրուել կուտայ :

Երեկ իրիկուան դէմ Սէրանիկի առաջ երկաթ նետեց ֆուսնալի ֆաշէն անուն պատերազմական զէնք նաւ մը , նաւապետն է Պ . Զեքեօլիդ Ռիշօն . որ իզմիրէն թաշօղ կողմն և Քէսէնտէր հանդի պէրէն ետքը հոս եկաւ . և յաջորդ օրը կէս օրվան 21 թնդանօղ նետարկութեամբ քաղաքին կառավարութիւնը բարեւեց . բերդէն ալ նոյնչափ թնդանօղ նետարկութեամբ բարեւել ընդունեցին : Երեկի սր այս նաւը տասն օրուան մը չափ հոս կենայ :

Իսկ աղէկ ժամանակ կայ որ՝ այս տեղի եկեղեցւոյն սուրբ Կոստանտինի պատկերին վրայէն յանդուգն և ամբարշտ մարդ մը գտնուած մեծագին զարդերը առեր էր , որ ժողովրդեան մեջէն ոմանք յատուկ ուխտ ընելով բերած պատկերին վրան կախած էին : Երեկ ընողը առաջին քան ըրաւ մնալէն համարձակութիւն առաւ , երկրորդ գողութիւն մըն ալ ըրաւ առաջինէն ծանր , քաղաքիս հոռուականներուն եկեղեցիէն : Երեկ թեյ սկիհը , որուն մէջ սուրբ Զաքարիայութիւն կար , և սեղանին վրայ տապանակի մէջ դրուած էր , վերցուցեր են : Երեկ մէկ ծանր եղեռնադորձութիւն մը ընող մարդը թէպէտ փնտրուած չաւ , բայց մինչեւ հիմա տակաւին ձեռք անցած չէ :

Մանասըրէն ամսոյ 23ին (յուլիս 11) գրեւորաւ գիրերէն կ'իմանալ որ՝ նոյն օրը Սուրբ Երեմիայի ընդհանուր սարարակութեամբ բարձրագոյն Իսմէր փաշային ընտանիքը անկէց ելեր են Պոսնա երկաթալու համար : Պոսնայի մէջ անկէց առաջ երեւ խուսուածութիւնը բարձրութիւն հանգարտած է :

Օգը շատ տաք և անհաստատ կ'երթայ . բընակչներն ալ պտուղներուն աղէկ մը հասունեալուն չի սպասելով կ'ուտեն . այս պատճառաւ վրասանգաւոր տենդեր երեւան ելան , մանաւանդ քաղաքին մէջ . որկէց էփ աղէկ մարդ կը մեռնի կոր :

Պէրլիզատի կուսակալին ու հոն գտնուող ինկիլիզի հիւպատոսին մէջ տեղը պատճառով մը պաշտութիւն խնայով յիշեալ հիւպատոսը ժամանակէ մը ի վեր նոյն կուսակալին հետ իրեն հաղորդակցութիւնը կտրեց : Բայց կը կարծուի որ մեծազօր տէրութեան մարդասէր ընթացիւքը և իր տանդնուպօլիս գտնուող ինկիլիզի գեսպանին ջանքերը այս երկուքը իրարու հետ մինչեւ հիմա հաշտած ըլլան :

Պուլլարներուն սպարապետութենէն պատճառաւ աղմուկը բարձրութիւն հանգարտեցաւ : Երբ հանգարտեցուն Սրէֆի կառավարութիւնն ալ օգնութիւն ըրաւ . սակայն ըստ մեծի մասին բարձրագոյն Իսմէր փաշային շատով և առանց երկար ժամանակ անցընելու Իրիշդիլնէն ինչ գտնուած շատ օգուտ ըրաւ :

Բարձրագոյն սպարապետը երկար ատեն չի կեցաւ ինչ . տեղւոյն կառավարութիւնը մեծապատիւ Լիւ . ինչ փաշային յանձնէրէն ետքը Պոսնա տեղայի կողմը գնաց : Սրէֆերուն կողմէն Իսմէր փաշային պատգամաւոր խրկուող երկու անձինքը Սիմիչ և Պէրլիզատի գարձան : Եւ գտնուած տեղերին՝ բարձրագոյն սպարապետին մարդասիրութիւնը և արգարութիւնը կը գովեն :

Սեօնադ տէրութեան կողմէն Պարսկաստանի գեսպանութեամբ խրկուած մեծապատիւ Սամի Էֆէնտին իրատանդնուպօլիսէն ճամբայ ելելուն տան և եօթներորդ օրը Երզնքում հասաւ : Երբ պաշտօնէն մինչեւ Երզնքում ուր որ գնաց նէ՝ իր յիշատակը հոն չի մնացնելու կերպով հաստատուելու բաւական ըլլալու չափ մարդասիրութեան գործեր ըրաւ : Իմանալով որ այն կողմերը բժշկները քիչ են , գացած տեղը գտնուած հիւանդներուն ցուցակը կ'ուզէր , և իրեն հետ տարած բժիշկը կը խրկէր անոնց դարման տանելու համար . աւելի մասնաւոր կերպով խնամք մը կը ցուցնէր աղքատ հիւանդներուն , որպէս զի շատով ոտք ելլեն և իրենց ապրուստին նային : Երբ տեսնուեցին պէտք եղած դեղերն ալ ձրի կուտար . որովհետեւ բժիշկը հետը շատ դեղ առած էր , պէտք ըլլայ նէ քովը պատրաստ գտնուելու համար : Երբ բոլոր այն տեղերուն բնակիչները վեհափառ առաստաւ գութ ինքնակալին պատուական կենացը համար աղօթքով կ'ըլլային , որ ասանկ պաշտօնակալներուն ձեռք իր գութը ամէն տեղ կը տարածէ . և մեծապատիւ Սամի Էֆէնտինն ալ շնորհակալ կ'ըլլային : Եւս բաներուն համբաւը իրմէ առաջ կ'երթար

իրեն երթալու տեղը . ուստի ուր որ երթար նէ բնակիչները սիրով և մեծարանքով ընդունէին չէ թէ միայն իբրեւ մեծազօր տէրութեան երեւելի պաշտօնատար մը , այլ առաւելապէս իբրեւ հաւատարկ բարեբար անձ մը : Երբ որ Երզնքում հասաւ , եւրոպական տէրութեանց կողմէն հոն գտնուող բոլոր հիւպատոսները գալուստը մեծաբանօք բարեւելու գացին . ինքն ալ փոխարէն առնոց տեսութեան երթալով քաղաքակարութեան մէջ վարժ ըլլայն ալ այս առիթովս երեւան հանեց :

Երբ այն մէջ հիւրընկալութեան օրէնքը ի սկզբնէն հետէ յարգի գտնուած ըլլալով այն կողմերը ճանապարհորդութիւն ընողները փորձիւ հասկըցած կ'ըլլան : Երբ հիւրընկալութիւնը մեծապատիւ Սամի Էֆէնտինն ալ ըրին սովորականէն աւելի յօժարութեամբ . բայց Սամի Էֆէնտինն ասանկ պատիւ տեսած տեղերուն , (այսինքն՝ գացած աւելն տեղերուն) ծերերը և առաջակայները և թոշապալները կանչել կուտար . և կ'աղաչէր որ իրեն եղած պատուոյն փոխարէն իբրեւ շնորհակալութեան իրեն ընծայն ընդունին . և ասով անոնց ըրած ծախուցը հատուցում մը կ'ընէր :

Իսկ ինչ ինչ երկիրը գացող բարեկամ մը իւր ողջամբ հոն հասնելը մեղի իմացուցած նամակէն այս հատուածը հրատարակել պատշաճ դատեցինք : « Նամակները մինչեւ խորագրուելու կողմերը ձան ձուն չի կար . բայց խորագրուելու օրը երեւան ելեր են . Երբ Սարապէլ նոր գողեր երեւան ելեր են . Երբ Սարապէլ մը վրայ և ուրիշ տաճիկ մը վրայ քանի մը քիւրտ կ'արձրին . մէկը կը կողոպտեն , միւսն ալ կողոպտելու վրայ իբրեւ կը պօսայ , ու ասիկայ անանկով կ'աղաղտի : Գործ պանին ալ երկու ջորին կը տանին : Երբ որ այս բաներս Երբ Սարապէլ նէ՝ մինչեւ քաղաքը շատ վայր ու շատ գողութիւն բանեցուցինք . գահութիւն Երբ Սարապէլ , առանց վնասու քաղաքը հասանք » :

Նորկաստանի մէջ երբեմն հունձքը առատ եղած տարիները մէկ տարին մինչեւ չորս անգամ յորեն և ուրիշ ասոր նման ընդհանրութիւն կը հնձեն : Երբ նման , մեծազօր տէրութեան երկիրներէն աւելի մօտեան կամ Երբ Սարապէլի Երբ Սարապէլի գաւառը Երբ Սարապէլ ըստած տեղը և ուրիշ քանի մը ծովեղէն տեղեր այս տարին ամառուան աղէկ և տաք երթալովը՝ մինչեւ հիմա իրարու ետեւ երկու անգամ վարուցան ըրին , և երկու անգամ ալ ցորեն և ուրիշ ընդհանրութիւն հնձեցին . և նորէն ցորեն և գորի ցանեցին . յուսալով որ՝ մինչեւ ամառը անցնի նէ անգամ մըն ալ կրնան հնձել . և ասով մէկ տարուան մէջ մի և նոյն արտէն երեք անգամ արգիւնք առնելը այս տարին պիտի տեսնուի , որ ուրիշ տարին տեսնուած բան չէ այս կողմերը :

ԵՐԵՎԱՆԻ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՅՈՒՂԻՄ : Ներմակ ծովի ինկիլիզի նաւախումբին հրամանատարութիւնը Պ . Ուրիշէմ Բարբէր պիտի ձգէ . տեղը անցնելու մարդը տակաւին յայտնի չէ , սմանք կ'ըսեն թէ Դեմի — Դեմի Պ . Տունաւոր պիտի ըլլայ . և ուրիշները կը կարծեն թէ Դեմի — Դեմի Սիւր թոմար Բարբէր պիտի ըլլայ :

Բանի որ Լահօն և Սուրբանուերիները ինկիլիզներուն ձեռքը անցած է , շատ ծախք ըլլալով այս երկիրներէն առնուած եկամուտին այն ծախքը գոյեւուն յոյս մը չի կար : Բայց հաշիւներուն նայելով գտնուեցաւ որ՝ Լահօն և Սուրբան գաւառներէն մէկ տարուան մէջ 500,000 քէսէ ստաւ կի մօտ Երբ Սարապէլ առնուած ըլլալով եղած ծախքը գոյեւուն ետքը 100,000 քէսէ ստակ ալ ելելով է : Ինկիլիզի տէրութիւնն ալ որոշեց որ այս ստակը այն երկրէն դուրս չելէ . մշակութեան և հասարակաց օգտակար ուրիշ բաներուն խորհուրդ :

Ինկիլիզի թագուհին հօր եղբայրը Քէմալ Բիշի դուքսը յուլիս 8ին (յուլիս 26) իրիկուան դէմ մեռաւ Երբ Սարապէլ , 76 տարուան : Երբ ինչ փաշային Պէրլիզատի Երբ Սարապէլ և վերջին գաւառն էր : Երբ եղբայրներէն հիմա մէկ հատը կենդանի մնաց . որ է Զաննուլլահի թագաւորը Երբ Սարապէլ . որ թագաւոր ըլլալէն առաջ Երբ Սարապէլի գաւառն էր :

Քէմալ Բիշի դուքսը ինկիլիզի քաղաքականութեան բաներուն բնաւ չէր խառնուեր . և իրեն քաղաքակարութեամբ և աշխիւ բնաւորութեամբ բը առ հասարակ ամենուն սիրելի եղած էր : Երբ կու աղիկ և մէկ տղայ մը ունի . և տղան զինուորական կարգի մէջ հրամանատար է . և այս օրերը կարեւոր գործով մը ինկիլիզներու կը գտնուի : Երբ Սարապէլ է որ ինկիլիզներու մէջ բամբակ

կտաւի շատ գործարաններ կան . որոց մէջ բանեւորով ապրող մարդոց համարները երկու միլիօն հոգիէն աւելի կ'ըլլէ : Բայց ինկիլիզներու մէջ բամբակ չի բուսիր . Երբ Սարապէլ մէջ ինկիլիզներ ձեռքը եղած երկիրներն ալ հիւսիսային Երբ Սարապէլ աւելի հիւսիսային կողմերը ըլլալով՝ հոն ալ ցրտութեանը համար բամբակ չի հասնիր , որ տաք օդ , կամ գոնէ ամառը քիչ մը երկար ժամանակ քշելու երկիր կ'ուզէ : Երբ մնան Երբ Սարապէլ կողմերը , և հարաւային Երբ Սարապէլ Երբ Սարապէլ հրուան գանին երկիրները . բայց այն տեղերն ալ չաքար և սուրճ կը ցանեն . որ բամբակէն աւելի շահաւոր է . անոր համար՝ գործարաններուն պէտք եղած կ'ըլլայ ուրիշ տէրութեանց երկիրներէն բերել . ուրով ինկիլիզի երկրէն եղած ստակին մեծ մասը ուրիշ տէրութեանց երկիր կ'անցնի . որ քաղաքական անտեսութեան սկզբանցը նայելով աղէկ սեպուած չէ . որովհետեւ մէկ երկիր մը վաճառականութեամբ յաջողութեամբ համար պէտք է որ , որքան հնար է նէ այնքան շատ ձեռագործ և քիչ ստակ ելայ այն երկրէն :

Երբ վրայ ինկիլիզի տէրութեան խորհրդարանը խօսք բացուեցաւ և առաջարկուեցաւ որ՝ հնդկաստանի մէջ ինկիլիզի ունեցած երկիրները բամբակի մշակութիւնը ավելցնեն . որ օտար երկիրներէն շատ բամբակ բերել տալու կարօտ չըլլան : Խորհրդարանաց մէջէն ըսող եղաւ որ՝ հնդկաստան որքան բամբակ մշակուի նէ՝ Երբ Սարապէլ սուղ կ'ըլլայ , և անոր չափ աղէկ չըլլար . որովհետեւ հնդկիկները հին ատենէն ի վեր մշակութեան ինչ ինչ սորված են նէ՝ այն կերպէն մէկ գծաւ չափ մը անգամ չեն դառնիր . ուստի հնդկաստանի մշակութիւնը գեա անկատար վիճակի մէջ է : Բայց Երբ Սարապէլ օրէ օր նոր գիւտեր գտնելով , նոր գործիքներ հնարելով , մշակութիւնը կը դիւրացընեն և կը կատարեալագործեն . բերքերին աման կը հանեն , և գիւրին կ'ըլլայ ծախքը : Եւս խորհրդարանութեան իրաւունք տալով որոշուեցաւ խորհրդարանին մէջ որ՝ տէրութեան կողմէն հնդկաստան յատուկ մարդ խրկուի , և հետեւին մը շտկութեան նոր գործիքներ ալ արուի , որպէս զի աղքատ երկրագործներուն ձրի տան . անոնցմով մշակութիւն ընել տան : Երբ Սարապէլ կը համարին որ այս ճամբով մնացած երկրագործներն ալ եղած օգուտը տեսնելով մշակութիւնը ծաղիկեցնելու և աղելիցնելու խելք տան . իրենք ալ շահն , տէրութեան ալ գուրսէն բամբակ առնելու կարօտ չըլլայ :

ԳԵՐԻՄԱՆԻԱ : Օսկիլիզի Երբ Սարապէլ ըրալով Երբ Սարապէլի հիմակուան վիճակին վրայ հետեւեալ ընդհանուր տեսութիւնը կը հրատարակէ :

« Շատ ատեն չենք Երբ Սարապէլի մէջ երեւելի գեղեցիկ եղան , որոնք կը համարվէր իբրեւ առնոր վերանորոգութեանը նախնական գործեր , և անոր համար Երբ Սարապէլի ուրախակից կ'ըլլալէ . որովհետեւ բոլոր Երբ Սարապէլ ընկերական կարգերուն ալ հաստատութեան երախայրէք մըն է : Երբ Սարապէլի մէջ ինչնայէն , Երբ Սարապէլ , Տրէպուայէն և Պատրենէն հաւաքուելով՝ գաշտակցութեան մասն պետութիւններուն ստորին կարգի ժողովրդաց մէջը ապաւինած էր , և հոն իր վերջին ձիգը ի գործ կը դնէր : Երբ Սարապէլ մը վերջ տալու համար՝ որ Երբ Սարապէլ հայրենիքը ստակալի բարեբարութեան հասնելու վտանգի մէջ կը ձգէր , մինչեւ անգամ քաղաքական կրթութիւնն ու կրօնքը մարդկային ընկերութեան գուրս կը մերժէր , անանկ ըրաւ որ բոլոր բարեփոխման մարդիկ , և Երբ Սարապէլի երկու գլխաւոր պետութիւններն ալ (Երբ Սարապէլ և Երբ Սարապէլ) իրենց վէճը և իրար չի քաշելին մէկ գի ձգելով՝ հասարակաց վերանորոգին առաջը առնելու համար միաբանեցան : Երբ Սարապէլ , որուն նորատակն նայելով առաջ միութիւն կրնանք ըսել , առաջին գործն եղաւ Տարիմաբայի և Երբ Սարապէլի մէջ հաշտութեան հաստատուիլ . և Երբ Սարապէլի պատգամաւորաց սենեկին գոյուիլը :

« Երբ Սարապէլի մէջ հին սահմանագրութիւնը նորոգելու և ժամանակին պարագայիցը յարմարեցնելու համար ժողովուած պատգամաւորաց ժողովը ինչ հոգիի նոր ըլլալով իմացուց , երկրին բոլոր սահմանագրական կոտորներուն իր ուղղման պէս ձեռք դարձնելու յանգնելով : Երբ Սարապէլ եւ ըրած գրութիւնը գերմանական ժողովուրդին հիմնական իրաւանցը վրայ՝ և գերմանական համարէն աղքատ քաղաքական կառավարութեան կողմէն միութիւնը , և համապատասխան քաղաքականութիւնը և

մէկ խորհրդարան մը միայն ունենալը բացայայտ կերպով հրատարակելու զեղեք : Թիէ իւր շահը և թէ ժողովրդեան օգուտը պաշտպանելու համար թաւ գաւորը մէկ հրամանով մը՝ երկու տարի վէճը քը շերտէն ետքը նախարարներն ու խորհրդականները մէկէն ցրուեց :

« Իւերմանիայի յեղափոխականները իրենց Իւերմանիայէն դուրս ունեցած ազդեցութիւններնուն (նուֆուզին) փորձ մը ընելու համար՝ երկու պըզ տիկ դըքսութիւնները ընտրեցին . որ էն Շէլլիկ և Շօլշտայն . ինչպէս որ Խոտիլայի յեղափոխական ներքին ալ լ'օմպարտեան-Ալէնսկեան երկիրը ընտրած էին : Պաւլըֆօուզի սահմանադրական ժողովքը անկախութեան կռիւը հոն սկսաւ . և թէ պէտ կռիւը անիւր- և անիւրէ՛ք էր , ինչպէս որ Բրէսկընէ այսու ամենայնիւ Բրուսիան այս կռիւը շարունակեց :

« Հիմա Բրուսիայի և Տանիմաքայի մէջ հաշտութիւնը հաստատուած է :

« Իւերմանիայի քանի մը մանր պետութիւններ ալ մեր մտադրութեանը արժանի են :

« Պատրնի մեծ դըքսութիւնը , Սաքսոնիա , Հաննովեր , Հէսսէն Տարմըտտ , և Սէքսոնիայի Շէլլիկ , որ տակաւին աղմուկներու մէջ էին , պահպանողական և հանգստի քաղաքականութիւն տակ կը մտնէն , որով կը կառավարուէին 1848 թուէն առաջ : Այս կառավարութեան եղանակը Լէւոպոլիտ ալ ձեռք առած էր . գերմանական ռամբլաւութիւնը , ինչպէս որ մէկ յեղափոխական օրագիր մը կ'ըսէ . (և ասոր վիտրութիւնը պատուական է) , ասկէց ետքը միայն իբրեւ գաղտնի դաւաճութիւն և իբրեւ քաղաքական աղանդ մը պիտի մնայ :

« Այս մեծ գործերուս կատարմանը համար միայն նիւթական զորութեան յաղթանակը պատճառ բռնելու չենք : Չէ՛ . մենք այս բանիս պատճառ միայն Ռուսաց և Լեւոպոլիտի վէճերուն վախը չեմք սեպել : Լինեալ կը տեսնեմք աստուածային նախախնամող աջը , որ երբեմն պատերազմաց և խեղճարութեան խարաղանով ժողովուրդը կը խրատէ . որ խեղճերնին գլուխին գայ և ազնի պատուը տան » :

ԲՐՈՒՍԻԱ : Պէտքէն փարիզ հեռագրութեան միջոցաւ իմացուեցաւ որ՝ յուլիսի 2ին Բրուսիայի ու Տանիմաքայի մէջ հաշտութիւնը հաստատուեց և երկու կողմին ալ իրաւունքը մէկ գիւղերէն , և Շօլշտայնի դէմ պատերազմ բացուելու ատենը ճանշնալով որ գերմանական դաշնակցութիւնը մէջ մտնելու իրաւունք ունի . և այս հաշտութիւնը Պէտքէնու մէջ յուլիսի 4ին պաշտօնական կերպով հաստատուեց իմացուցին :

ՎՈՒՐԴԵՄԳԵՐԻԿ : Հեռագրութեան գործընթաց փարիզ իմացուած է , որ Վուրդեմպերկի թագաւորը առանձին հրովարտաւ մը խորհրդականաց սենեակը գոցեց յուլիսի 31ին . ինչպէս որ Սաքսոնիայի թագաւորը ասկէց առաջ ըրեր էր : Տէրութեան նախարարները յուլիսի մէկին ամէնը մէկէն իրենց պաշտօնէն հրաժարելու թուղթերնին ուղղին թագաւորին , և այն ալ հրաժարականին ընդունելով՝ նոր պաշտօնէններ անուանեց :

Նախարարներուն հրաժարելուն պատճառը այն էր որ . կամ խորհրդականաց սենեակը գոցելու չէին համարձակեր , կամ Պաւլըֆօուզի գերմանական համագրային ժողովին հեղինակութիւնը ճանաչելու չէին ուզեր . ըսել է որ՝ Բրուսիայի կռուակից էին : Բանի մը օր առաջ Լեւոպոլիտի կառավարութեան կողմէն Վուրդեմպերկի թագաւորական դիւանին դիր եկաւ . և ասոր ազդեցութիւնը շատ եղաւ կառավարութեան պաշտօնէնները փոխելու :

Նոր պաշտօնէններուն համար միայն այսքան կը գիտցուի որ ռամբլապետութեան դէմ են . և Բրուսիայի առաջարկած միութիւնն ալ չեն ընդունիր : Ներքին գործոց տեսուչ եղաւ Պ . ալ ինտէն . արտաքին գործոց տեսուչ՝ Պ . Ռայնհարտ , որ Պաւլըֆօուզի ժողովը գացած էր դեռ պանտութեամբ . ուրիշները առաջկուց ճանաչուած և գործի վրայ ելած մարդիկ չեն Պ . Սիլլերէն զատ , որ Շէլլիկի և Շօլշտայնի ժողոված յեղափոխական զօրաց դէմ պատերազմը առաւ և յաղթեց և ցրուեց . և հիմա պատերազմական գործոց տեսուչ եղաւ :

ՍԱՌՏԵՆԻԱ : Այս տէրութեան դանձը դէշ վեճակի մէջ կը ցուցնեն օրագիրները : Լեւոպոլիտի

դէմ պատերազմ բանալէն առաջ պարտքը 120 միլիոն ֆիորին էր որ կ'ընէ 22,590,000 քէսէ ստակ : Լեւոպոլիտի դէմ պատերազմին ատենը թէ իրեն ըրած պատերազմին ծախքը 210,700,000 քիւնթ , թէ Սիլանու և Վիլհելմիու ապստամբութեան ձեռք բռնելու համար սուած ստակը 4,200,000 քիւնթ , և թէ իբրեւ պատերազմի ծախք Լեւոպոլիտի տէրութեան վճարածը , 78,200,000 քիւնթ , որ կ'ընէ 293,100,000 քիւնթ , (5,579,280 քէսէ ըստակ) , հին պարտքին վրայ զարնելով 2,616,928 քէսէ ստակ կ'ընէ : Տէրութեան ծախքը առաջ՝ 1,411,875 քէսէ ստակ էր . հիմա մինչեւ 2,058,600 քէսէն անցած է : Լեւոպոլիտ 1,600,125 քէսէ կը սեպուի , բայց իրօք 1,554,030 քէսէ ստակէն ելել չենք . որով տարուէ տարի ծախքը եկամուտէն 514,600 քէսէ ստակ ելել կ'ընայ . ըսել է որ՝ եկամուտէն տարուէ տարի պարտքը պակսեցունելու յոյս մը չի կենտեղն զատ՝ այնքան ալ պարտքը կ'էվելնայ : Նոր վրայ շատ տեսակ խորհուրդներ կ'ընեն ճար մը գտնելու . և եկամտից պաշտօնէն Պ . Նիկրա՝ եկամուտը ավելցնելու քանի մը տեսլից պիտի առաջարկէ . ինչպէս ժառանգութիւններէն , կնիք զարնելէն , և այլն . և ասոնցմով կը յուսայ որ եկամուտը 382,375 քէսէ ստակ հիմա կ'աւելնէ աւելի կ'ընայ . բայց ծախքէն տակաւին 212,225 քէսէ ստակ կը պակսէ : Ուրիշ մէկ իտալական օրագիրը կ'ըսէ . սուրբ ելելցնելը , և ուրիշ ասոր պէս բաները կատարելը միջոցներ են . չիտաւացուի որ գլուխ ելեն . և ասոնք մտածելով՝ մեղի կ'երեւի թէ ուրիշ միջոցներ մը պատրաստութիւն կայ ձեռաց տակէ . պարտքէն թեթեւեալաւ և ծախքը գոցելու համար տէրութիւնը կարելի է թէ վաճառուի և եկեղեցիներուն ինքքերը գրաւելու ձեռք զարնէ :

ՆԱԲՈԼԻ : Յուլիսի 10ին (յուլիս , 28) առաւել լաւեթայի թագաւորական մատրանը մէջ , Վոլդեմպերկի կոմսին Նաբոլի թագաւորին քրոջ հետ ամուսնանալուն պատկին խորհուրդը կատարեցաւ : Նախընթաց թերթերուն մէկուն մէջ ըսինք որ՝ Սաքսոնիայի Նաբոլի նստող դեսպանը ասոնց նշանուիլը լսեց նէ բողոք ըրաւ . և ետքը իր տէրութեան հրաման առաւ որ , թէ որ բողոքը մոխի չըլլուի , և Նաբոլի թագաւորը իր քոյրը այս իշխանին տայ նէ՛՝ դեսպանը ետ դառնայ :

Բառը լ'ուրիշ Սաքսոնիայի Պաւլըֆօուզի , Լեւոպոլիտի իշխան : և Սիլանուի կոմս , ծնած է 1818 ին յուլիսի 31ին . հայրն է՝ Բառը Սաքսոնիայի իշխանը ինքնապէս թագաւորազուն իշխանը , և մայրը՝ Բորգուկալի Յովհաննէս Դ . թագաւորին աղջիկը Սաքսոնիայի Պաւլըֆօուզի , Լեւոպոլիտի յեղին . որ 1834ին մեռաւ :

Սաքսոնիայի Բառը Սաքսոնիայի , 1820 ին յուլիսի 29ին ծնած է . Նաբոլի թագաւորին պինտ պղտիկ քոյրն է . որ տակաւին կարգւում չէր . և եղբորը պարտքը կը կենար :

ՋՈՒՅՑՑԵՐԻ : Օսթրիա-Պոնոնիայի թագաւոր իւր օգուտէն օգտուելու համար իր անունը տալով կը պատմէ . « Լեւոպոլիտի որ ամէն ազգի արմատականները Պէտքէնի ժիւրա գաւառին լեռները ժողովուրդ՝ ազատագուելու զինուոր (քօթի ֆոնաքի) բաղադրեր են . որ պահպանողականներէն բաղկացած Պէտքէնի ժողովքը բռնուել ցրուեն ,

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ : Ռուսոց տէրութեան արտաքին գործոց տեսուչ Նեսելրոտ կոմսը , ներքին գործոց տեսուչ Բանին կոմսը , և կայսերական կալուածներու տեսուչ Քիլեմ-Ֆ կոմսը կայսրէն հրաման առնելով՝ հիւսիսային եւրոպայի պարտքներուն , որ իրենց առողջութեանը համար հանքային ջուրերը պիտի երթան Գերմանիայի մէջ : Սիլանու ասոնց դառնալով՝ պաշտօններին փոխանորդի ձեռք պիտի կատարուի . և փոխանորդներն են կայսերական խորհրդականներէն , արտաքին գործոց համար Պ . Սիլանուի . ներքին գործոց համար Պ . Վիլհելմի . և կայսերական կալուածոց տեսուչութեան համար Պ . Վամպերէն :

Լեւոպոլիտներուն վերջին թագուհին Մինա Վեօրկիւմա , որ շատ տարիներէ ՚ի վեր Պետրբուրգի կայսերական պարտքը կը կենար , յուլիսի

1 Սաքսոնիայի թագաւորներուն թագաւորութեան ժառանգը թէ որ արու ըլլայ նէ՛՝ Վալդեմպերկի իշխան և ինքնապէս (տղայ) կ'ըսուի թէ որ եղբորնէ՛ միայն ինքնապէս կ'ըսուի :

7 ին (մայիս 26 (մեռաւ :

— Լեւոպոլիտի մէջ թէ զինուորական կարգի և թէ հասարակ մարդիկ իրենց ստակ վատարկելուն վիճակը և աստիճանը չի նայելով կը կարգուէին . և ետքը ապրուստի նեղութիւն կը բաշէին . և այս պատճառաւ ընտանեաց մէջ պէտք եղած խաղաղութիւնն ալ կը պակսէր : Ասոնք մտածելով կայսրը այս մտերս օրէնք մը հրատարակեց . որ տէրութեան գործոց մէջ գտնուող թէ մեծ և թէ փոքր պաշտօնատար կամ ստորին ստիճանի մարդ , կարգուելու ըլլայ նէ պէտք եղած տեղերէն հրաման չառած չի կարգուի :

ՇՈՒԿՏ : Այս թագաւորութեան բնակիչները շատ չեն սիրեր իրենց երկիրը ձգել և ուրիշ երկիրներ երթալ բնակութիւն հաստատել : Բայց հիմայ առանկ չեն մնայեր . եւրոպայի ուրիշ տղապա պէս ասոնք ալ դուրս տարածուիլ սկսան : և այս տարի Վեօրկիւմի կողմը բնակելու համար գաղութներուն հանրաժողովը 20,000 հոգիին կը հասնի :

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ : Հեղինակ գաւառներուն մէջ քաղաքներուն և գիւղերուն ծամբայները սպասող գողերը և աւաղակները այնքան շատցեր են որ , երբեք հարկաւրի մը չափ իւրմը եղեր դուրս ինկեր են . ամէն մէկ իւրմը տասը մինչեւ երեսուն հոգի . որ ամէն մէկ իւրմը իրարու վրայ քսանական հոգի սեպուի նէ վեց հազար հոգի կ'ընէ : Կառավարութիւնը հասարակաց ապահովութեան համար սու վերական կերպով հանած զօրքը բաւական չի սեպելով՝ պատուազան ժամանակի պէս քաղաքներէն դուրս անչէն տեղերը պարտաւոր զօրքը շատցնելու ստիպուել է :

ՀՆԱԿԱՍՏԱՆ : Այս ընդարձակ երկրիս մէջ տեսակ մը աղանդաւոր կայ , որոնց բուն կրօնքը կը ռապաշտութիւն է . բայց հիւրիկ կռապաշտներուն մեծագոյն մասէն կը տարբերին , և Գոյի կ'ըսուին : Ասոնք գաղտնի ընկերութիւն մը կը ձեւաւորեն . և իրենց կրօնէն չեղողները գաղտնի սպանութիւն հասցնելու աշխատիլը իրենց մէկ կրօնական պարտականութիւն մը սեպած են . ուստի ասկէց առաջ երբեմն Հեղիստանի մէջ այս դիս այն դին մարդ կորսուէր և հետքը անգամ գտնելը անհնար ըլլար նէ՛՝ հասարակաց կասկածը ասոնց վրայ կ'երթար . և ետեւէ ինչալով ալ շատ անգամ կասկած նին ստոյգ ելած էր : Ուստի թէ առաջ , և թէ հիւրկայ երկրին շատ տեղերը ինկիլդին ձեռքը անցնելէն ետքը յատուկ ջանք ըրին որ այս աղանդաւորները ցրուեն . և թէ որ հնարք գտնեն նէ՛՝ հասարակաց անդորրութեան համար ասոնց անուանը անգամ աշխարհքիս երեսէն վերցնեն . բայց շատ ժամանակ ձեռք անցնելին անհնար ըլլալով վերջապէս քանի մը տեղ ժողովներն իմացուեցաւ . վրայ գալիս ինկեցին . ժողովածներուն մեծ մասը ցրուելէն լեռները փախցուցին , և շատն ալ մեղքներով՝ գտնէ քիչ մը առաջինին անուանցու : Երբ որ ամէնը այս կարծիքս ընելով՝ ապահով մը նալու ժամանակը հասած կը կործին անցածները ինկիլդ աղբէն երկու հոգի , մէկը քաղաքական պաշտօնի տէր և միւսը վաճառական , անյայտ եղան : Շատ փնտռուելէն ետքը երբ որ չի գտնուեցան , կարծիք եղաւ որ ասոնք ալ Գոյի-Գոյի ձեռքը անցած ըլլան , և կարծիքն ալ ետքը կերպով մը ստուգուեցաւ . բայց մեղքներովները տակաւին ձեռք չանցան : Երբ որ ձեռք անցնին նէ՛՝ այս աղանդաւորներուն վրայ աղէկ քննութիւն ըլլալով ամէնն ալ բնաջնջ ընելուն ճարը պիտի նայուի :

ԱՄԵՐԻԿԱ : Սիւրբալ նահանգաց կառավարութիւնը Բորգուկալի տէրութեան վրայ երբեք հարկաւր չիտուն հաղար ունալ առնելը ունենալով շատ ժամանակէ ՚ի վեր չէր կրցած առնել . ուստի այս անգամ քան օրուան չափ ժամանակ տալով ըսաւ , թէ որ մինչեւ այնքան օր այն ստակը չի վճարուի նէ՛՝ նաւերը իրկելով Բորգուկալի նաւահանգիստները և ծովեզերեաց քաղաքները ծովային պաշարման տակ կը ձգեմ : Մէկ դիէն ալ ինկիլդի տէրութիւնը օգնութեան համար Բորգուկալի տէրութեան պատճառաւ խարժած ստակը ուղղելու վրայ է :

— Յայտնի է որ միացեալ նահանգներուն կառավարութիւնը՝ մաճառներուն ոտք ելած ժամանակը անոնց յաջողութիւնը կ'ամբողջ երեւցաւ . բայց մինչեւ այնքան չէր հաւաստացուեր որ նոյն

կառավարութեան նախագահ Ռայլոն Ղենեղապետ
մաճառներուն ազգային ժողովոյն յայտնած ըլլայ
որ, թէ որ բաներն յաջող երթայ և հասարակա-
պետական կառավարութիւն մը հաստատելու կա-
րող ըլլան, ամէնէն առաջ միացեալ նահանգը այն
հասարակապետութիւնը կ'ընդունին: (Երանկայ
տարարութիւն մը չէր կրնար լուրջորէն տերուէ
կողմէն առանց պատասխանելու մնալ. և ստոյգ կը
կարծեմք (կ'ըսէ Գրեգորի Իսկանդար) այն
ընթացքին Շուարչեանի իշխանը այս բանին
համար միացեալ նահանգայ կառավարութեանը
բողջը գիր գրեց:

— Յունիսի 7 էն 8 լուսնալու գիշերը Վերի-
կայի միացեալ նահանգայ հասարակապետութեան
նախագահ Ռայլոն Ղենեղապետ մեռաւ փոքր շու-
քէն, որ քանի մի բժիշկ օգնէ կարծեցին:

Ետը տեղը նոյն հասարակապետութեան նա-
խագահ եղաւ նախագահի փոխանորդ Պ. Սիւրբա-

Պալմոնէ. սահմանադրական կանոնաց համեմատ,
և սովորական երգումն ըրաւ յուլիս 10 ին:

Ռայլոն Ղենեղապետ 1780 թուին ծնած էր.
ուստի մեռաւ նէ 70 տարուան եղած կ'ըլլայ: Ը-
նկայ յաջորդողը 1800 ին ծնած է. և 50 տարուան
է. և միացեալ նահանգները անկախ ըլլալէն 'ի վեր
ասով 13 եղան նախագահները:

— Ինչպէս որ անցածները Քուպա կղզին վը-
րայ, անոր պէս ալ անկէց ետքը Հաիթի կղզին
վրայ երեք նաւ լեցուն ամերիկացի բաղդախնդիր
մտորդի երթալու ճամբայ ելան կղզոյն տիրելու:
Ըյոնաւերուն մէկը Վերիկայի հասարակապետութե-
պետերադմական նաւերուն պատահելով բռնուե-
ցաւ. մէկունքը կորսուեցան. ուր գացած ըլլալ-
նին չիմացուեցաւ: Հաիթի կղզին առաջ Սպանի-
այի և ետքը Ֆրանսիոյ ձեռք անցեր էր. հիմայ
ազատ հասարակապետութիւն ճանչցուած է մէկ
միլիոնէն քիչ պակաս բնակիչով:

ԱՅՈՒՄՆԵՐ

Յունիսի 31. Վարդապետի մեռելոցին երկուշաբթի օրը առաւօտեան ժամ 11 ու կեսին՝
Տ. Կարապետ Սրբազան Լըբեպիսկոպոսը և նախկին Պատրիարքը քանի մի օր հիւանդութե-
նէն ետքը առ առաւել փոխեցաւ: Վարդապետի տոնախմբութեան պատճառաւ՝ որ Իւս-
քիւտարու սուրբ Կարապետ եկեղեցւոյն տոնախմբութիւնն էր. Վենետիկացի Տ. Յակոբ
Սրբազան Պատրիարքը Իւսքիւտար գտնուելով՝ շուտ մը սուրիւ տեղեր ալ տամակներ գրուե-
ցան. և Սուրբ Երուսաղէմի Վենետիկացի Պատրիարք Տ. Յոսաննէս Սրբազան Լըբեպիսկո-
պոսը. և Կոստանդնուպոլսոյ նախկին Պատրիարք Տ. Սատթէոս Սրբազան Լըբեպիսկոպոսը,
և այլոց վարդապետաց և քահանայից բաղմունքիւն եկան: Եւ յիշեալ անցնելով յուղարկա-
ւորութեան պաշտօնը սկսաւ Իւսքիւտար Սուրբ Խաչի եկեղեցին. տոնախմբութեան պատ-
ճառաւ եկող ուխտաւորաց բաղմունքիւնը եկեղեցւոյն մէջ չէր կրնար պարունակել: Սը-
սոյ Հայրապետական Լիւթոնի միաբան Տ. Ղուկաս Լըբեպիսկոպոսը Սուրբ պատարագ մա-
տոյց. և օծման ժամանակը Կոստանդնուպոլսոյ Վենետիկացի Պատրիարքը հանգուցելոյն ճա-
կատը, և Սը Լէմի Վենետիկացի Պատրիարքը ալ ձեռքը, և Կոստանդնուպոլսոյ նախկին Պատ-
րիարքը ձախ ձեռքը օծեցին: Տ. Յակոբ Սրբազան Պատրիարքը դամբանական ոգէշարժ ճառ
մը խօսելէն ետքը՝ հանգուցելոյն կողմէն ժողովուրդեան ղեկավար ըսաւ: Օ, կնի Սը Պատարագին՝
և յուղարկաւորութեան եկեղեցւոյ մէջ ըլլալու կարգը կատարելէն ետքը՝ եկեղեցւոյ կար-
գադրած չորս հանգիստին երրորդը Սուրբ Կարապետի եկեղեցին եղաւ. փողոցը անբաւ
բաղմունքիւն, բայց կարգաւորեալ վայելուչ թափօրը անշիւթ. գպիւրները և դասական ման-
կունքը զոյգ կարգ՝ խաչիւններով և մոմերով, և սարկաւազունք բուրվողներով առջեւէն.
անոնց ետեւէն նոյնպէս զոյգ կարգ քահանայք և վարդապետք, հանգուցելոյն սուրբ օծմամբ
սրբազանեալ մարմինն ալ եպիսկոպոսական պերճ զգեստով զարդարեալ դադաղաւ՝ որ չորս
Քահանայ կը վերցնէին շապիկ, գօտի, և գլուխին սաղաւարտ հագած, քահանայից և
վարդապետաց զոյգ կարգին մէջ տեղէն. և ետեւէն ալ երբեք Սրբազան Պատրիարքունք ե-
կեղեցւոյ պաշտօնէից կարգը պատկաձեւ կը վերջացնէին: Երանց ետեւէն կուգար ժողովը-
րոց բաղմունքիւնը, Սուրբ Խաչի եկեղեցիէն մինչև Սուրբ Կարապետի եկեղեցին. և անկէց
մինչև գերեզմանը այս գեղեցիկ կարգ անշիւթ մնալով՝ տարին իւր կենդանութեան ժամաւ
նակը շատ տարի առաջ իրեն համար պատրաստած գերեզմանը թաղեցին:

Հանգուցեալ Սրբազան Կարապետ Լըբեպիսկոպոսը 1784 թուին յունիսի սկիզբները ծնած
ըլլալով՝ վախճանած ժամանակը 66 տարի ու կէսը անցած էր:

Լըբեպիսկոպոսի Պօլսեցի Տ. Սատթէոս ծա-
րագոյն Վարդապետը, որ մէկ ժամանակ Երուսաղէմ
վիճակին առաջնորդութեան պաշտօնը կը վարէր.
անցեալները Վարդապետ վիճակին առաջնորդ կար-
գեցաւ ընտրութեամբ ազգային հոգեւորական և
աշխարհական ժողովոյ. և անոր վերաբերեալ ար-
քունի նշանը ու հրովարտակը Պատրիարքական
կոնդակին հետ յուղարկեցաւ: Լըբեպիսկոպոսի
Սատթէոս արիւնջան վարդապետը Ինկիլիսի իւր
առաջնորդարանը հասածին պէս՝ իւր գովելի ու
սուսմանդէր բարատունները բարեկարգելու բարենա-
խանձ ուսումնական վարժապետներ բերել տալով,
որպէս զի գիտութեան ուսմունքը ծաղիկ նոյն վի-
ճակին մէջ. և ուրիշ զանազան ազգօգուտ բարե-
կարգութիւնք կը հաստատէ: Թէ ազգային և թէ ե-
կեղեցական վիճակին ժողովուրդը չափազանց գոհ
ըլլալով անոր խոհեմ և բարեկարգ կառավարութե-
նէն բարձրագոյն ստորագրութեամբ շնորհակալու-
թեան մակէր յուղարկած են 'ի Պատրիարքաբանն
առ Վենետիկացի Սրբազան Պատրիարքն և ազգա-
լին քաղաքական գերագոյն ժողովն:

Երանց արժանապատիւ Տ. Վրիգորիոս ծա-
րագոյն Վարդապետը Օգոստոսեան, Կարոյ ա-
ռաջնորդութեանէն ետքը, անցեալ տարի Վրապիւ-
րու վիճակին առաջնորդ կարգեցաւ ընտրութեամբ
ազգային հոգեւորական և աշխարհական ժողովոյ.
Երեւալ հանձարափայլ և գիտնական ծայրագոյն
Վարդապետ իւր բնածին գործունէութեամբ և
ջերմեանդն հայրենասիրութեամբ զանազան ազ-
գօգուտ բարեկարգութիւններ հաստատելէ նոյն
վիճակին մէջ թէ գլխաւորական և թէ եկեղեցական:

և վիճակին ժողովուրդը մեծապէս գոհ եղած է
անոր բարեխնամ արթուն հովուութենէ: Քանի մը
ամիս է որ նոյն Վրապիւրու վիճակին սահմանա-
կից Սատէն, Չմիշկէղէկ և Խարբերդու Խուլէի
վանքը յիշեալ խոհեմափայլ վարդապետին յանձնը
վեցաւ, փոխանորդական տեսչութեամբ հովուել
այն կողմերու ժողովուրդն ալ. արդէն նոյն վիճակ-
ները այցելութեան ելած է. զանազան բարեկար-
գութիւններ սահմանել է. վարժատուն չեղած
տեղեր վարժատուն հաստատել է. քահանայից
մէջ կարգ և կանոն դրել է այլն: Իւրոր ժողու-
վուրդը չափազանց գոհ ըլլալով անոր խոհեմ և
գործունէաց կառավարութենէն, այս անգամ բաղ-
մաթիւ ստորագրութեամբ աղբսագիր յուղար-
կած են Պատրիարքաբանը, որպէս զի հաճութեամբ
ամենապատիւ Սրբազան Պատրիարքին և ազգային
ժողովոյ՝ Խարբերդու և անոր չորից վանից առաջ
նորդ հաստատուի արժանապատիւ Վրիգորիոս
ծայրագոյն Վարդապետը. արդէն ընդունուած է
ժողովուրդոց խնդիրը և ազգային ժողովները արժան
համարեցան յանձնել նոյն արժանապատիւ ծայրա-
գոյն Վարդապետին նոյն վիճակներուն վերապետ
չութիւնն ալ: Լըբեպիսկոպոսարանը Վրապիւրու ու
րոշելով. և ասոնց համար Խաչի տրուեցաւ ար-
քունի դուռը. և 'ի վարժատնութիւն բաղմա-
դին հոգեւորական վաստակոցը արքունի ակադե-
միաւ նշանի մի ալ հրաման եղած է, որ մօտ օրերս
կը յուղարկուի իրեն:

— Լըբեպիսկոպոսի Պ, Լըմանուէլ Պալագաձի
մեծանուն սեղանաւորը, որ իւր սովորական ա-
ռատածեւունքութեամբ միշտ իւր ազգին աղքատ
ները ողորմութեան պարգեւներով կը մխիթարէ:

այս անգամ ալ 'ի նպատակարարեց ազգիս տան
հազար դուրուշ նուէր ըրաւ. որուն մարդասի-
րական խնամոյր փոխարէն հրապարակաւ մեր շը-
նորհակալութեան հաւաստիքը մատուցանելով՝
մեր ազգին աղքատացը հետ կը բարեմաղթեմք ա-
նոր պատուական կենացը երկարութիւն և յաջո-
ղութիւն գործոց:

— Փարիզու կալէի Գրիգոր ըսուած շաբաթական
ըագրոյն մէջ հաճութեամբ սրտի կը կարգաւք:
որ Փարիզու բժշկական դպրատան աշակերտներէն
ճարտար բժիշկ մը, հայազգի կեսարացի Պ. Եսա-
հապետ Ուրբինեանց, որ Ֆրանսիոյ բժշկական
ընկերութեան մէջ Տօքթօր Ուրբինեան անունով
կը ճանչցուի, Լըբեպիսկոպոսի բժշկական վարդապե-
տութիւնը վրայ բացատրուի առանձին ճառ մը չինք
է: Փարիզու երեւելի բժիշկներէն և նոյն ընկերութե-
անդամներէն Պ. Պուլլէոն այս ճառըս ընկերու-
թեան ժողովոյն ներկայացուցեր է, որ շատ հաճոյ
գտնուել է, ուստի և ինքն ալ նոյն Պ. Պուլլէոն
առաջարկութեամբ և ժողովոյն անդամաց միաբան
հաճութեամբ նոյն ժողովոյն անգամ անուններ
է: Երկրայ Պ. Եսապետին իւր արուեստին մէջ՝
և անոր վերաբերեալ հնագիտութեան մէջ քաջա-
վար ըլլալուն երաշխաւորութիւն մըն է:

— Տրապիզոնի առաջնորդութեան վիճակը ամե-
նապատիւ Սրբազան Պատրիարքին և հոգեւոր գե-
րագոյն ժողովոյն պատշաճ դատելով՝ ճանիկու ա-
ռաջնորդական վիճակին կցուելով՝ երկու վիճակիս
մէկէն առաջնորդ եղաւ Ղանիկու առաջնորդ Կոս-
տանդնուպոլսեցի Տ. Ստորով շնորհափայլ ծայրա-
գոյն Վարդապետը: Տրապիզոնի քաղաքի բաղմա-
կիւք գրութեամբ շնորհակալութիւն մատուցե-
րէն ամենապատիւ Սրբազան Պատրիարքին, որ հա-
ճեցաւ իրենց հոգեւոր հովուութիւնը այս բարե-
ջան և ուսումնասէր Վարդապետիս յանձնել. ու
րուն արգիւնքը քիչ ժամանակի մէջ տեսան Տրա-
պիզոնի դպրատանց պայծառութեան վրայօք ունե-
ցած և յուլուցած ջանքով:

ՕՐԱՆՆԵՐԸ ԻՈՒՐԵՐ

Օրապարիկ: Պ. Կռէն, որ մինչև հիմա հինգ
հարիւր անգամ մը օդապարիկով վեր ելած ինչած
է, այս անգամ ընկեր մըն ալ առնելով օդապարի-
կը մոտաւ վեր ելաւ: Իսկ մը տեղ երթալէն ետքը
օդապարիկին ուժը կորսելով՝ Ինկիլիսի և Դը-
ռանսայի միջոցը գտնուած ծովուն վրայ ինջնալու-
սկրսաւ. և մէջինները որքան որ հոն չինջնալու-
աշխատեցան նէ ճարը չի կրցան գտնել: Վերջա-
պէս ծովուն երեսը ինջաւ. և օդապարիկը շուտ
ընկղմելու բան չըլլալով՝ հեռուէն տեսնող նաւե-
րը մակոյկ (սանտալ) հասուցին, մէջինները ա-
ռին: Ետով օդապարիկը երբ որ թեթեւցաւ՝ նու-
րէն վեր ելել սկրսաւ. որքան ջանացին նէ՝ վեր
ելելը չի կրցան խափանել. ուրիշ հնարք չի գտան.
բայց եթէ օդապարիկին գունդին հրացանով կա-
պարեայ գնտակ նետելով ծակեցին. մէջի կալը այն
ծակէն դուրս ելելով օդապարիկին վեր ելելը կը-
ցան խափանել:

1 Արեւոտ՝ մէկ բժիշկ մըն է, բնիկ կապագովագի. Երանց կայ-
մեր ժամանակները, որ Հռոմայու կայսրութիւնը վարչ. Գրի-
տոսի 54 թուականէն մինչև 68 թուականը: Արեւոտ բժիշկ
ներուն մէջ առաջինը եղաւ որ մեծ խաղաղագի (բէնիկան եւս-
քսի) գործածեց Գրիգորի Գրեգորի:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻԶ

ԼՐԱԳՐԻՍ

Պրոֆ. Գրիգորի

Համառոտագիր:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒԹՅՈՒՆ

ԻՏԱԿԱՆԻ ԵՌԱՅԱՆՈՒ ՄԻԻԿԵՆՏԻՍԵԱՆ

Ի ՎԵՐԻՐ ԵՆՆ